Eero Alaluusua, Mikko Käkelä
ETL ry

PL 115
00241 Helsinki

Asiantuntijalausunto
Diaarinumero: HE 145/2025 vp

3.11.2025

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunta tiistai 4.11.2025 klo 10.00 / HE 145/2025 vp

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI HUOLTOVARMUUDEN TURVAAMISESTA JA HUOLTOVARMUUSKESKUKSESTA SEKÄ TURVAVARASTOLAIN MUUTTAMISESTA

Elintarviketeollisuusliitto kiittää mahdollisuudesta saada lausua lakiehdotuksista.

1 § Huoltovarmuuden turvaaminen

Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) pitää kannatettavana, että lakiluonnoksessa on huomioitu laajalti sitä toimijakenttää, jotka edistävät huoltovarmuustoimintaa ml: viranomaiset. Huoltovarmuuskeskus, sekä ennen kaikkea elinkeinoelämä, joka on edustettuna poolien kautta. Alueellinen huoltovarmuustyö jää silti mainitsematta, ml. ELVAR-toimikunnat ja laajempi elinkeinoelämän vapaaehtoinen varautuminen.

2 § Huoltovarmuusneuvosto

Elintarviketeollisuusliitto (ETL) pitää tärkeänä, että huoltovarmuuden kannalta niin keskeinen toiminta, kuin elinkeinoelämä, huomioidaan Huoltovarmuuskeskuksen toiminnan suunnittelussa. Elinkeinoelämä on edustettuna huoltovarmuusneuvostossa, ja neuvostolla on mm. mahdollisuus ehdottaa sektori-, pooli- ja toimikuntatoiminnan vuosittaisia painopisteitä. Rooli on silti melko kevyt, sillä neuvoston rooli on neuvoa antava, suhteessa huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmään. Vrt. nykyisen huoltovarmuuskeskuksen hallituksen lakkautuksen seurauksena HVK:n ohjausmallista häviää osittain elinkeinoelämän edustus.

3 § Sektorit, poolit ja toimikunnat

ETL pitää kannatettavana, että lakiesityksissä on mainittu Poolit ja toimikunnat tilannekuvan tuottajina yhdessä huoltovarmuuskeskuksen kanssa. Yrityksiltä kerättävä tilannekuva, ja sen laatu perustuu täysin yritysten vapaaehtoisuuteen, minkä vuoksi tilannekuvan molemminpuolisuus, hyödyllisyys ja vastavuoroisuus ovat toisistaan riippuvaisia tekijöitä.

Nykyisessä laissa tiedonsaantioikeus on myös sektoreilla ja pooleilla, jotka pääasiallisesti vastaavat elinkeinoelämän varautumisen, tuotannon ja tilannekuvan keräämisestä ja arvioimisesta. Poolit toimittavat tiedot eteenpäin Huoltovarmuuskeskukselle hyödynnettäväksi. Poolit keräävät tietoa monella eri tavalla ja keskustelut perustuvat luottamukseen ja vastavuoroisuuteen. Tiedon keruuta, mikäli sen laatuun halutaan panostaa, ei voida typistää pelkkään Huoltovarmuuskeskuksen tekniseen apuvälineeseen, jolla vaaditaan tietoa. Näin ollen tulisi uudessa laissa myös huomioida poolien ja elinkeinoelämän

rooli tiedonsaannissa. Pooleilla tulisi jatkossakin olla oikeus tiedonsantiin suhteessa yrityselämään.

Esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriön arvomuistiossa, joka käsittelee huoltovarmuuslainsäädännön uudistusta, nykyinen tiedonsaantioikeus on kuvattu olennaiseksi ja välttämättömäksi. ”Huoltovarmuuskeskuksen, sektoreiden ja poolien tiedonsaantioikeus on säädetty huoltovarmuuslakiin vuonna 2008 tehdyllä lakimuutoksella samassa yhteydessä, kun voimassa oleva huoltovarmuusasetus säädettiin ja puolustustaloudellinen suunnittelukunta lakkautettiin. Vastaavantyyppinen säännös sisältyi jo aiemmin puolustustaloudellisesta suunnittelukunnasta annettuun lakiin. Voimassa olevassa laissa Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus kohdistuu ainoastaan elinkeinonharjoittajiin ja elinkeinoelämän järjestöihin, kun puolustustaloudellisen suunnittelukunnan tiedonsaantioikeus koski myös viranomaisilta saatavaa tietoa. Huoltovarmuuslakiin nykyisellään kirjattu tiedonsaantioikeus on olennainen ja välttämätön Huoltovarmuuskeskuksen ja yksityisen sekä kolmannen sektorin välisenhuoltovarmuusyhteistyön mahdollistamiseksi. Huoltovarmuuden ylläpito, edistäminen ja turvaaminen liittyvät viranomaistoiminnan lisäksi vahvasti elinkeinoelämän ja yksityisten toimijoiden toimenpiteisiin, suunnitteluun ja jatkuvuudenhallintaan, ja julkisen sekä yksityisen sektorin yhteistoiminta on edellytys huoltovarmuuden kokonaisvaltaiselle turvaamiselle.” (TEM arvomuistio huoltovarmuuslainsäädännön uudistuksesta s.62) https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165933/TEM_2024_47.pdf.

”Huoltovarmuuskeskus nimittää sektoreiden, poolien ja toimikuntien toimielinten jäseniksi viranomaisten, huoltovarmuuden kannalta kriittisten yritysten sekä järjestöjen edustajia.” Selkeyden vuoksi olisi tässä kohtaa kannatettavaa mainita, että poolit nimittävät omat jäsenensä, ja huoltovarmuuskeskus poolien toimielinten edustajat.

4 § Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

”Huoltovarmuuskeskus tukee viranomaisia, elinkeinoelämää ja järjestöjä huoltovarmuuden ylläpidossa ja kehittämisessä sekä suunnittelee ja toteuttaa huoltovarmuutta turvaavia varautumistoimenpiteitä normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta ja niiden aikana.” ETL näkee muotoilun tasapainoisena ja onnistuneena.

5 § Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

”Huolehtia huoltovarmuuden ennakointi- ja analyysityöstä sekä ylläpitää säännöllistä tilannekuvaa huoltovarmuuden kannalta kriittisten toimialojen huoltovarmuustilanteesta ja jakaa tilannekuvaa valtioneuvostolle, muille viranomaisille, Huoltovarmuusneuvostolle ja sektoreille-, pooleille- ja toimikunnille”. ETL pitää kannatettavana, että huoltovarmuuskeskus ei nähdä vain osana tilannekuvan keräystä, vaan myös sen välittäjänä muille huoltovarmuustoimijoille, kuten viranomaisille ja pooleille. Vastaavasti ennakointitietoa tarvitaan uhkiin varautumisessa, joten tältä osin ennakointiedon jakaminen edellä mainituille tahoille, tulisi mainita.

ETL esittää, että tässä yhteydessä säädettäisiin myös Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät suhteessa CER-direktiiviin > Laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta (310/2025) niin, että yhteensovittamistehtävät

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

ja häiriönsietokykyä edistävät toimet nähtäisiin myös selkeämmin huoltovarmuuskeskuksen toimintana ja osana huoltovarmuusorganisaation toimintaa. Nykyisellään lait teettävät Suomeen päällekkäistä varautumistoimintaa, josta CER on sisäministeriövetoista.

9 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

Lakisesityksessä huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmään esitetään yhtä elinkeinoelämän edustajaa asiantuntijajäseneksi, mikä on kannatettava lisäys lakiluonnoksen aiempaan ja vielä enemmän viranomaisvetoisuutta korostavaan versioon.

Nykyisen huoltovarmuuskeskuksen hallituksen lakkautuksen seurauksena HVK:n ohjausmallista häviää osittain elinkeinoelämän edustus korostaen viranomaisten edustusta. Viranomaisten ja elinkeinoelämän kumppanuusmallia ajatellen tämä voi aiheuttaa haasteita, koska kumppanin on voitava olla aidosti mukana tavoitteenmuodostuksessa.

11 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

”Valtioneuvoston yleisistunto päättää varmuusvarastojen käyttöönotosta poikkeusoloissa. Varmuusvarastojen käyttöönotosta muissa kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa päättää työ- ja elinkeinoministeriö.” ETL esittää, että varmuusvarastoja voitaisiin käyttää muissakin vakavissa häiriötilanteissa, myös ilman poikkeusolojen julistamista.

13 § Tuotanto- ja suorituskykyvaraukset

ETL pitää kannatettavana, että tuotanto ja suorituskykyvaraukset lisätään varautumiskäytäntöihin, ja että niitä voidaan hyödyntää poikkeusolojen lisäksi myös normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa.

14 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

Pitkälle kehitetty ja maailmallakin arvostusta nauttiva suomalainen huoltovarmuustoiminta on voinut jatkua ja toimia, erilaisista suhdanteista ja poliittisista painotuksista riippumatta, kiitos sen autonomisen rahoituksen. Rahoitus on turvattu huoltovarmuusrahaston kautta, ja se toiminut joustavasti myös kriiseissä kuten koronapandemian aikana. Mikäli Huoltovarmuustoiminnan rahoitus siirtyy jatkossa osittain budjettirahoituksen piiriin, tulee toiminnan perusta muuttumaan juuri niiltä kohdilta, jotka ovat sitä aikaisemmin kannatelleet. Näin ollen osittainen budjettirahoitukseen siirtyminen tuo mukanaan uusia riskejä huoltovarmuustoiminnalle. Tähän tulisi löytää pitkäjänteinen ratkaisu, joka tukee ennustettavaa ja kestävää varatumista. Näköpiirissä on kriittisen infrastruktuurin jatkuvuudenhallintaan liittyviä kustannuspaineita, joita on tuettu esim. TOIMIVA-projektin yhteydessä. Nämä seikat on myös huomioitava Huoltovarmuusrahaston varojen kartuttamisessa.

ETL esittää, että sektoreitten ja poolien toimintamenot tulisi eriyttää Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenoista ja jatkaa niiden rahoittamista huoltovarmuusrahaston kautta. Katsomme, että sektoreitten ja poolien toimintamenot eivät ole Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenoja sellaisenaan, vaan tarkoitettu toimialakohtaisen huoltovarmuusyhteistyön rahoittamiseen.

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

15 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

”Jos valtioneuvosto päättää lakkauttaa tai supistaa valtion varmuusvarastoja, lakkautusta tai supistusta vastaava osa huoltovarmuusrahaston pääomasta on tuloutettava valtion talousarvioon.” Tilanteenmukaista ja nopeaa reagointia tukisi parhaiten käytäntö, jossa Huoltovarmuuskeskuksella on mahdollisuus, tilanteen niin vaatiessa, toimivaltansa ja ohjauksen puitteissa, painottaa sillä hetkellä ajankohtaisia varastoja ja tarvittaessa lakkauttaa vanhoja varastoja ja hankkia uusia varastoja ja kyvykkyyksiä ilman että rahaa pitäisi välillä tulouttaa valtiolle ja anoa sitä takaisin.

21§ Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

Nykyisessä laissa tiedonsaantioikeus on myös sektoreilla ja pooleilla, jotka pääasiallisesti vastaavat elinkeinoelämän varautumisen, tuotannon ja tilannekuvan keräämisestä ja arvioimisesta. Poolit toimittavat tiedot eteenpäin Huoltovarmuuskeskukselle hyödynnettäväksi. Poolit keräävät tietoa monella eri tavalla ja keskustelut perustuvat luottamukseen ja vastavuoroisuuteen. Tiedon keruuta, mikäli sen laatuun halutaan panostaa, ei voida typistää pelkkään Huoltovarmuuskeskuksen tekniseen apuvälineeseen, jolla vaaditaan tietoa. Näin ollen uudessa laissa tulisi myös huomioida poolien ja elinkeinoelämän rooli tiedonsaannissa. Pooleilla tulisi jatkossakin olla oikeus tiedonsantiin suhteessa yrityselämään.

Esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriön arvomuistiossa, joka käsittelee huoltovarmuuslainsäädännön uudistusta, nykyinen tiedonsaantioikeus on kuvattu olennaiseksi ja välttämättömäksi. ”Huoltovarmuuskeskuksen, sektoreiden ja poolien tiedonsaantioikeus on säädetty huoltovarmuuslakiin vuonna 2008 tehdyllä lakimuutoksella samassa yhteydessä, kun voimassa oleva huoltovarmuusasetus säädettiin ja puolustustaloudellinen suunnittelukunta lakkautettiin. Vastaavantyyppinen säännös sisältyi jo aiemmin puolustustaloudellisesta suunnittelukunnasta annettuun lakiin. Voimassa olevassa laissa Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus kohdistuu ainoastaan elinkeinonharjoittajiin ja elinkeinoelämän järjestöihin, kun puolustustaloudellisen suunnittelukunnan tiedon-saantioikeus koski myös viranomaisilta saatavaa tietoa. Huoltovarmuuslakiin nykyisellään kirjattu tiedonsaantioikeus on olennainen ja välttämätön Huoltovarmuuskeskuksen ja yksityisen sekä kolmannen sektorin välisenhuoltovarmuusyhteistyön mahdollistamiseksi. Huoltovarmuuden ylläpito, edistäminen ja turvaaminen liittyvät viranomaistoiminnan lisäksi vahvasti elinkeinoelämän ja yksityisten toimijoiden toimenpiteisiin, suunnitteluun ja jatkuvuudenhallintaan, ja julkisen sekä yksityisen sektorin yhteistoiminta on edellytys huoltovarmuuden kokonaisvaltaiselle turvaamiselle.” (TEM arvomuistio huoltovarmuuslainsäädännön uudistuksesta s.62) https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165933/TEM_2024_47.pdf.

23 § Salassa pidettävää tietoa sisältävän tilannekuvan luovuttaminen

Nykyisellään Huoltovarmuuskeskuksella ja pooleilla on käytäntö, jossa huoltovarmuuskriittiset yritykset luovuttavat poolien kautta Huoltovarmuuskeskukselle luottamuksellista tietoa omista havainnoistaan ja toiminnastaan. Huoltovarmuuskeskuksen tilannekuvakoonti luovutetaan takaisin pooleille ja huoltovarmuuskriittisille yrityksille, TL4-salassapitoluokituksella. Tarkalleen ottaen tieto on tuolloin ”luottamuksellista”. Mikäli tämä ei

ole jatkossa enää mahdollista, tulee huoltovarmuustoiminnan keskeiseen yhteistyön malliin heikennys. ETL esittää, että Huoltovarmuuskeskuksella olisi jatkossakin mahdollisuus jakaa turvaluokiteltua tilannekuvaa ja ennakkotietoa elinkeinoelämän kanssa.

Kunnioittavasti

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTO RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja

Lisätietoja: Valmiuspäällikkö Eero Alaluusua, eero.alaluusua@etl.fi, p. 050 326 7888.

Elintarviketeollisuusliitto ry
Pasilankatu 2, PL 115, 00241 Helsinki
Puhelin (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
Y-tunnus 0201092-3 • Kotipaikka Helsinki

Finlands Livsmedelsindustriförbund
Pasilankatu 2, PB 115, 00241 Helsingfors
Telefon (09) 148 871 • Fax (09) 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi

Finnish Food and Drink Industries' Federation
Pasilankatu 2, P.O. Box 115, FI-00241 Helsinki
Telephone +358 9 148 871 • Fax +358 9 1488 7201
etl@etl.fi • www.etl.fi